

УДК 330.59:332.14

JEL Classification: D69,E21,I31,I39,R13,R29

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2024-1.93.03>

Олександр Кифяк, д.е.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0003-3689-8548>

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича,

Василь Кифяк, д.е.н., професор,

<https://orcid.org/0000-0001-7632-5248>

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Чернівці

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК БАЗОВИЙ ІНДИКАТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Проблеми визначення якості життя та ступінь задоволеності населення не тільки матеріальними вигодами, але й соціальними і духовними потребами сьогодні набувають стратегічного значення та викликають інтерес на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Рівень життя напряму залежать від соціально-економічного розвитку регіону та матеріального стану кожної людини і її можливостей задовольняти базові життєві потреби. Водночас, якість життя багато в чому залежить і від самої людини, її індивідуальних якостей, бажання підвищувати свій інтелектуальний і професійний рівень, духовно розвиватися, зміцнювати свої особисті якості, вміти взаємодіяти з іншими суб'єктами соціального та навколишнього середовища. Тому актуальною проблемою є визначення основних критеріїв, які формують інтегральний показник якості життя населення і його залежність від соціально-економічного розвитку регіону та безпосередньо від кожної особистості.

Мета дослідження полягає у визначенні основних критеріїв якості життя і їх складових та встановлення залежності рівня життя від соціально-економічного розвитку регіону. **Методологія.** Методологічною основою та інформаційною базою дослідження стали офіційні статистичні матеріали Польщі та України, праці зарубіжних та вітчизняних вчених, вивчення зарубіжного досвіду, використання методів аналізу та синтезу – для визначення впливу соціально-економічного розвитку регіону на якість життя населення, опитування – для встановлення основних критеріїв якості життя та їх складових.

Результати дослідження. На основі вивчення зарубіжного досвіду та аналізу статистичних даних встановлено безпосередню залежність якості життя від соціально-економічного розвитку країни чи регіону. Підтверджено, що регіональний підхід до оцінки якості життя населення базується на інформації про життєвий рівень населення в цілому та окремих верств, його характеристики за структурою доходів та витрат, а також даних щодо споживання товарів і послуг

залежно від рівня матеріальної забезпеченості, чисельного складу домогосподарств і за іншими соціально-економічними аспектами. За результатами опитування мешканців Чернівецької області різних вікових категорій визначено основні критерії якості життя і їх складові та встановлено, що для різних вікових груп населення критерії якості життя різні. Доведено, що чим вищий рівень соціально-економічного розвитку країни або регіону та вищі доходи, тим вища оцінка якості життя. В умовах війни рекомендовано мобілізувати всі наявні ресурси та їх ефективне використання для виробництва конкурентоспроможної продукції та послуг для найбільш повного задоволення потреб населення регіону та інтересів країни. На прикладі Чернівецької області визначено окремі складові ресурсного потенціалу, ефективне використання якого сприятиме підвищенню рівня життя населення.

Практичне значення. Визначення основних критеріїв якості життя і їх складових та встановлення залежності рівня життя від соціально-економічного розвитку регіону сприятиме удосконаленню процесу формування та впровадження регіональних соціальних програм. **Перспективи подальших досліджень** полягають у визначенні впливу на якість життя самої людини, її індивідуальних якостей, бажання підвищувати свій інтелектуальний і професійний рівень, духовно розвиватися, зміцнювати свої особисті якості, вміти взаємодіяти з іншими суб'єктами соціального та навколишнього середовища.

Ключові слова: якість життя, індикатори, критерії, розвиток, регіон, оцінка, доходи, витрати, життєвий рівень.

Кількість джерел: 11; кількість таблиць: 1.

Oleksandr Kyfyak, Doctor of Economic Sciences,

Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0003-3689-8548>

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi

Vasyl Kyfyak, Doctor of Economic Sciences, Professor,

<https://orcid.org/0000-0001-7632-5248>

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE, Chernivtsi

QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION AS A BASIC INDICATOR OF THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

Summary

The standard of living directly depends on the socio-economic development of the region and the material condition of each person and his ability to meet basic life needs. At the same time, the quality of life largely depends on the person, one's individual qualities, the desire to raise one's intellectual and professional level, to develop spiritually, to strengthen personal qualities, to be able to interact with other

subjects of the social and environmental environment. Therefore, an urgent problem is the definition of the main criteria that form integral indicator of the quality of life of the population and its dependence on the socio-economic development of the region and directly on each individual.

The purpose of the study is to determine the main criteria of the quality of life, their components and establish the dependence of the standard of living on the socio-economic development of the region.

Based on the study of foreign experience and the analysis of statistical data, the direct dependence of the quality of life on the socio-economic development of the country or region has been established. It has been confirmed that the regional approach to assessing the quality of life of the population is based on information about the standard of living of the population as a whole and individual strata, its characteristics according to the structure of income and expenses, as well as data on the consumption of goods and services depending on the level of material security, the number of households and other socio-economic aspects. According to the results of the survey of residents of the Chernivtsi region of different age categories, main criteria of quality of life and their components were determined, and it was established that the quality of life criteria are different for various age groups of the population. It has been proven that the higher the level of socio-economic development of a country or region and the higher the income, the higher the assessment of the quality of life. In order to create the necessary conditions for the production of goods and services for the livelihood of the population of the region and to improve the quality of life in the conditions of war, it is recommended to mobilize all available resources and their effective use for the production of competitive products and services for the most complete satisfaction of the needs of the population of the region and the interests of the country. On the example of the Chernivtsi region, separate components of the resource potential have been determined, the effective use of which will contribute to raising the standard of living of the population. Thus, the definition of the main criteria characterizing the quality of life and their components indicates that the standard of living depends on the socio-economic development of the region and the material condition of each person and his ability to meet basic life needs.

Keywords: Quality of life, indicators, criteria, development, region, assessment, income, flying, standard of living.

Number of sources – 11, number of tables – 1.

Постановка проблеми. Проблеми визначення якості життя та ступінь задоволеності населення не тільки матеріальними вигодами, але й соціальними і духовними потребами сьогодні набувають стратегічного значення та викликають інтерес на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Рівень життя мешканців будь-якої території залежать від економічного розвитку регіону і держави загалом та визначається показниками матеріальної забезпеченості (реальними доходами, якістю та обсягами споживання товарів і послуг та ін.).

Водночас, якість життя – це індикатор загального забезпечення життя людини, що поєднує ступінь задоволеності не тільки матеріальними вигодами, але й її соціальними та духовними потребами. Якість життя багато в чому залежить і від самої людини, її індивідуальних якостей, бажання підвищувати свій інтелектуальний і професійний рівень, духовно розвиватися, зміцнювати свої особисті якості, вміти взаємодіяти з іншими суб'єктами соціального та навколишнього середовища. Тому актуальною проблемою є визначення основних критеріїв, які формують інтегральний показник якості життя населення і його залежність від соціально-економічного розвитку регіону та безпосередньо від кожної особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання якості життя та її залежності від соціально-економічного розвитку країни чи регіону досліджувалися багатьма українськими та зарубіжними науковцями. Так, зокрема, Мар'яна Біль пропонує категорію «якість життя» «розуміти як індикатор ступеня забезпечення населення благами в кількісній та якісній оцінці, що враховує умови середовища та його стабільності для тривалого задоволення матеріальних, культурних і духовних потреб» [1, с. 215]. Лідія Шинкарук та Анатолій Вдовічен акцентують увагу на вирішенні соціальних проблем для підвищення якості життя та зазначають, що «соціальна політика більшості країн світу полягає в модернізації існуючих систем доходів населення й систем соціального захисту, що сприятиме підвищенню рівня життя населення та створенню сприятливих умов для розвитку трудового потенціалу сучасного суспільства» [2, с. 41]. На регіональному рівні це підтверджує Алла Труфен, наголошуючи, що «соціальна сфера регіону є складною розгалуженою багатоаспектною системою, що має різноманітні зв'язки, стосунки, інфраструктуру, які в сукупності забезпечують життєдіяльність і розвиток регіонального співтовариства» [3, с. 242]. Конон Багрій, Руслан Кучінік та Наталка Кучінік аналізують рівень безробіття в умовах війни та зниження доходів населення, що негативно позначається на якості життя [4, с. 46]. Група науковців зі США та Китаю, досліджуючи взаємозв'язок

між соціально-економічним статусом, соціальним капіталом і якістю життя, встановила, «що соціально-економічний статус є суттєвою передумовою якості життя, причому особи з вищим соціально-економічним статусом повідомляють про кращу якість життя» [5]. Проте питання визначення основних критеріїв, що формують інтегральний індикатор якості життя та їхніх складових, встановлення залежності якості життя від соціально-економічного розвитку регіону потребують додаткових досліджень.

Мета статті – визначення основних критеріїв якості життя і їх складових та встановлення залежності рівня життя від соціально-економічного розвитку регіону.

Результати дослідження. Одним з базових індикаторів ефективності соціально-економічного розвитку регіону є якість життя його мешканців. Це інтегральний показник, що характеризує комфортність життя та зручність життєвих умов і визначає рівень задоволеності населення наявними духовними та матеріальними благами.

Зарубіжний досвід свідчить про безпосередню залежність якості життя від соціально-економічного розвитку країни чи регіону. Так, наприклад, за даними Євростату, практично у всіх країнах Європейського Союзу, де високий рівень економічного розвитку, аналіз задоволеності населення якістю життя свідчить, що «громадяни ЄС у 2022 році були досить задоволені своїм життям. У 2022 році європейці оцінили свою задоволеність життям у середньому на 7,1 бала за шкалою від 0 (дуже незадоволені) до 10 (дуже задоволені). Найвищий рейтинг був в Австрії (7,9), Фінляндії, Польщі та Румунії (кожна по 7,7), а найнижчий у Болгарії (5,6), Німеччині (6,5) та Греції (6,7). Латвія та Хорватія також показали досить низький рівень задоволеності – 6,8. Однак у всіх країнах, крім Болгарії, середній рівень задоволеності життям був вищим за 6, тобто респонденти в опитуванні заявили, що вони радше задоволені, ніж незадоволені» [6].

Щодо регіонального підходу до оцінки якості життя населення, то він базується на інформації «про життєвий рівень

населення в цілому та окремих верств, його характеристики за структурою доходів та витрат, а також даних щодо споживання товарів та послуг залежно від рівня матеріальної забезпеченості, чисельного складу домогосподарств і за іншими соціально-економічними аспектами» [7, с. 84].

Так, наприклад, у Мазовецькому воєводстві (Польща), де проживає понад 5 млн мешканців, валовий регіональний продукт (поточні ціни) на душу населення у 2022 році складав 107 711 злотих [8, с. 77], або понад 25 тис. євро, що є найвищим показником серед усіх 16 воєводств Польщі. В цьому воєводстві і найвищий рівень заробітної плати та споживання на душу населення води, електроенергії, газу, найбільше стаціонарних закладів соціального захисту населення тощо [8, с. 73-74]. Збільшення доходів населення та зростання витрат, спрямованих на покращення якості життя населення, фіксується і в регіонах України. Зокрема, доходи населення Чернівецької області у 2021 році зросли на 19% порівняно з 2020 роком, відповідно зросли на 15% і витрати населення на придбання товарів та послуг [7, с. 88], при цьому індекс споживчих цін у 2021 році зріс на 8,4% до 2020 року [7, с. 25], що свідчить про зростання реальних доходів населення та підвищення рівня матеріального стану кожної людини регіону.

За результатами опитування 840 мешканців Чернівецької області різних вікових категорій, яким було запропоновано визначити три основних критерії якості життя та їхні складові, встановлено, що для різних вікових груп населення критерії якості життя різні (табл. 1).

Результати опитування сприяли визначенню основних критеріїв, що формують інтегральний індикатор якості життя та складових кожного критерію для різних вікових груп.

Для людей у віці 20-35 р. основними критеріями якості життя є:

- *добробут*, який характеризується фінансовою забезпеченістю, наявністю доходів та високооплачуваної роботи;
- *рівень освіченості* – наявність можливостей для здобуття професійної освіти, освіти бакалавра та магістра (кількість професійних училищ, коледжів, закладів вищої освіти в регіоні);

- *товари та послуги* – доступні ціни, якість і розширений перелік товарів і послуг (модні речі, подорожі та відпочинок, анімаційні послуги тощо).

Таблиця 1

Результати опитування населення Чернівецької області та визначені критерії якості життя для різних вікових груп

Основні критерії, що формують інтегральний індикатор якості життя	Складові, що визначають відповідний критерій	Опитування		
		Люди у віці 20-35 років	Люди у віці 36-50 років	Люди у віці 51-56 років
Добробут	Фінансова забезпеченість, наявність доходів та високооплачуваної роботи.	+	+	
Освіта	Можливості для отримання освіти, кількість освітніх закладів у регіоні.	+		
Товари та послуги	Доступні ціни, якість і розширений перелік товарів та послуг.	+		
Житло і харчування	Забезпеченість житлом, комфорт, наявність інфраструктури, якість харчування.		+	
Екологія і безпека	Навколишнє середовище, рівень злочинності, завершення війни, збереження майна та ін.		+	
Здоров'я	Наявність лікарень, тривалість життя, можливість санаторно-курортного лікування та оздоровлення.			+
Соціальний захист	Допомога, пільги, соціальні послуги, пенсії, дотримання прав і гарантій.			+
Духовність і культура	Моральні цінності, релігія, мистецтво, література, театр, кіно.			+

Для людей у віці 35-50 років основними критеріями якості життя є:

- *добробут*, який характеризується залежністю від номінальної і реальної заробітної оплати праці, наявності робочих місць та можливості отримання додаткових доходів;

- *житлові умови та якість харчування* – забезпеченість житлом, комфорт, наявність та близькість до соціальної інфраструктури, можливість калорійного харчування;

- *екологія та безпека* – захист навколишнього середовища, природоохоронні заходи, зниження злочинності, завершення війни, турбота за родину, ефективна робота правоохоронних

органів, збереження майна, захищеність від стихійних лих, бомбардувань, тероризму та інших непередбачуваних ситуацій.

Для людей у віці 50-65 років основними показниками якості життя є:

- *здоров'я та якість медичних послуг* – наявність та доступність до лікарень, тривалість життя, можливість санаторно-курортного лікування та оздоровчого відпочинку;

- *соціальне забезпечення* – допомога, пільги, соціальні послуги, пенсії, дотримання прав і гарантій передбачених Конституцією України;

- *духовність та культура* – моральні цінності, релігійний розвиток, народні промисли, мистецтво, література, театр, кіно.

Отже, інтегральний індикатор якості життя є ширшим, ніж матеріальна забезпеченість, і включає такі об'єктивні та суб'єктивні фактори, як стан здоров'я, очікувана тривалість життя, освіта, умови довкілля, харчування, житло та побутовий комфорт, соціальне оточення, задоволення культурних і духовних потреб, психологічний комфорт тощо. Водночас, більшість цих показників напряду залежать від соціально-економічного розвитку регіону та матеріального стану кожної людини і її можливостей задовольняти базові життєві потреби.

Таким чином, чим вищий рівень соціально-економічного розвитку країни або регіону та вищі доходи, тим вища оцінка якості життя, що підтверджується Євростатом: «Люди з високим доходом, як правило, були більш задоволені своїм життям (7,6 у середньому для квінтиля з найвищим доходом), ніж ті, хто мав найнижчий дохід (6,5 у середньому для квінтиля з найнижчим доходом)» [6].

Проте введення воєнного стану значно загальмувало соціально-економічний розвиток України та її регіонів, а відповідно знизився і рівень життя населення. Війна в Україні загалом негативно впливає на світову економіку. Аналізуючи основні її економічні наслідки для світу, професор економіки Себастьян Ґаліані з Університету Меріленду зазначає: «Війна в Україні – це не просто регіональна криза, у неї є далекосяжні наслідки, які торкаються різних регіонів світу. Конфлікт завдав

серйозного удару світовій економіці, призвівши до повільнішого зростання і швидшої інфляції» [9].

З метою створення необхідних умов для виробництва товарів і послуг для життєзабезпечення населення регіону та підвищення якості життя в умовах війни, необхідно мобілізувати всі наявні ресурси та ефективно використовувати їх для виробництва конкурентоспроможної продукції та послуг. Це допоможе найбільш повно задовольняти потреби населення регіону та інтересів країни.

У Чернівецькій області існує великий ресурсний потенціал, ефективне використання якого сприятиме підвищенню рівня життя населення. Варто зауважити, що регіональний чинник має вагомий вплив на економічні процеси та рівень життя. Його значущість обумовлена економічними, геополітичними, географічними та історико-культурними відмінностями між регіонами. Так, зокрема, вагомий вплив на підвищення якості життя мешканців Чернівецької області, як прикордонного регіону, повинно мати транскордонне співробітництво. Водночас, недооцінка «транскордонного співробітництва як механізму регіонального розвитку і підняття якості життя людей, що проживають у прикордонних регіонах» [10] є одним з важливих факторів, що стримують економічний розвиток регіону.

Одним із найперспективніших видів економічної діяльності з великими можливостями для швидкого розвитку є сфера гостинності. В унікальному регіоні є всі умови для розвитку санаторно-курортного лікування, рекреаційно-оздоровчого, пізнавального, спортивного, освітнього та багатьох інших видів туризму.

Ще одним напрямом економічного зростання регіону є розвиток садівництва, збереження та переробка плодово-ягідної продукції. Станом на теперішній час, за інформацією голови Чернівецької військової адміністрації, «щорічно у нас виробляється понад 12% всієї продукції садівництва держави, частина якої експортується. Продукція садівництва області в грошовому вимірі складає близько 1 млрд гривень. Майже 60 тис. тонн продукції споживається населенням області, заготівлю та переробкою плодів і ягід займаються 5 підприємств, які за

сезон переробляють близько 100 тис тонн сировини. Крім того, яблука, вирощені на Буковині, експортуються до країн Європи, Саудівської Аравії, ОАЕ, Туреччини» [11].

Також необхідно підтримувати та розвивати наявний промисловий потенціал регіону, залучаючи інвестиції, просуваючи місцеву продукцію на всеукраїнський та міжнародний ринки.

Загалом дослідження якості життя населення та його залежність від соціально-економічного розвитку регіону свідчить, що заходи державної та регіональної політики щодо підвищення добробуту населення мають бути спрямовані на усунення бар'єрів розвитку малого та середнього бізнесу, покращення інвестиційної привабливості, забезпечення висококваліфікованими кадрами та ін. Ці заходи дозволять створити нові робочі місця, скоротити безробіття, збільшити грошові доходи населення, що дозволить суттєво підвищити рівень життя в регіоні.

Висновки. Визначення основних критеріїв, що характеризують якість життя та їхніх складових, свідчить про залежність рівня життя населення від соціально-економічного розвитку регіону та матеріального стану кожної людини і її можливостей задовольняти базові життєві потреби. А вивчення зарубіжного досвіду та аналіз задоволеності населення якістю життя підтверджують, що зі зростанням рівня соціально-економічного розвитку країни або регіону та зростанням доходів населення, підвищується і оцінка якості життя.

Водночас, потребує подальших досліджень визначення впливу на якість життя самої людини, її індивідуальних якостей, бажання підвищувати свій інтелектуальний і професійний рівень, духовно розвиватися, зміцнювати свої особисті якості, вміти взаємодіяти з іншими суб'єктами соціального та навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Біль М. М. Якість життя населення: зміст і специфіка регіонального рівня. *Бізнес Інформ*. 2021. №10. С. 214–220.
2. Вдовічен А. А., Шинкарук Л. В. Бідність як прояв дисбалансу ринку праці України в умовах цивілізаційних змін. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2017. Вип. I-II (65-66). Економічні науки. С. 34-52.

3. Труфен А. О. Функціонування розвитку соціальної сфери регіонів. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 4. С. 240-242. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/66.pdf (дата звернення: 31.01.2024).
4. Багрій К., Кучінік Р., Кучінік Н. Безробіття в Україні під час війни: аналітичний аспект. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Чернівці, 2022. Випуск II (86). С. 32-51.
5. Nutakor, J.A.; Zhou, L.; Larnyo, E.; Addai-Danso, S.; Tripura, D. Socioeconomic Status and Quality of Life: An Assessment of the Mediating Effect of Social Capital. *Healthcare* 2023, 11, 749. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10001315/pdf/healthcare-11-00749.pdf> (Accessed 02.02.2024).
6. Quality of life indicators - overall experience of life. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_overall_experience_of_life&oldid=623005#Were_people_more_satisfied_in_urban_or_rural_a_reas.3F_Depends_on_the_country (дата звернення: 02.02.2024).
7. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2022 рік. Чернівці, 2023. 419 с.
8. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej. 2023. Statistical Yearbook of the Republic of Poland Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland Warszawa, 2024. 787 p.
9. Себастьян Галіані. Як війна в Україні змінює економічний і бізнесовий ландшафти країн, регіонів та світу. URL: <https://forbes.ua/money/velika-ekonomichna-perebudova-25082023-15642> (дата звернення: 27.03.2024).
10. Морозова А. Г. Вплив транскордонного співробітництва на розвиток малого і середнього бізнесу / Одеський національний економічний університет. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/62.pdf> (дата звернення: 23.03.2024).
11. Запаранюк Р. В. Щорічно на Буковині виробляється понад 12% всієї продукції садівництва держави. URL: <https://bukinfo.com.ua/ekonomika/shchorichno-na-bukovyni-vyroblyayetsya-onad-12-vsiyeji-produkciji-sadivnytva-derzhavy-na-1-mlrd-grn-chastyna-yakoji-eksportuyetsya-do-yevropy-ta-blyzkogo-shodu-zaparanjuk> (дата звернення: 23.03.2024).

References:

1. Bil, M.M. (2021). Quality of life of the population: content and specificity of the regional level. *Biznes Inform [Business Inform]*, no. 10, pp. 214–220 (in Ukr.).
2. Vdovichen, A.A., Shynkaruk, L.V. (2017). Poverty as a manifestation of the imbalance of the labor market of Ukraine in the conditions of civilizational changes. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, issue I-II (65-66), pp. 34-52 (in Ukr.).
3. Trufen, A.O. (2016). Functioning of the development of the social sphere of regions. *Ekonomika i suspilstvo [Economy and society]*, issue 4, pp. 240-242. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/66.pdf (Accessed January 31, 2024) (in Ukr.).
4. Bagrii, K., Kuchinik, R., Kuchinik, N. (2022). Unemployment in Ukraine during the war: analytical aspect. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu [Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute]*, issue II (86), pp. 32-51 (in Ukr.).
5. Nutakor, J. A.; Zhou, L.; Larnyo, E.; Addai-Danso, S.; Tripura, D. Socioeconomic Status and Quality of Life: An Assessment of the Mediating Effect of Social Capital. *Healthcare* 2023, 11, 749. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10001315/pdf/healthcare-11-00749.pdf> (Accessed 02.02.2024).
6. Quality of life indicators - overall experience of life. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators_-_overall_experience_of_life&oldid=623005#Were_people_more_satisfied_in_urban_or_rural_a_reas.3F_Depends_on_the_country (Accessed 02.02.2024).

7. Statistical yearbook of the Chernivtsi region for 2022. Chernivtsi, 2023. 419 p. (in Ukr.).
8. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej. 2023. Statistical Yearbook of the Republic of Poland Główny Urząd Statystyczny Statistics Poland Warszawa 2024. 787 p.
9. Galiani, Sebastian. How the war in Ukraine is changing the economic and business landscapes of countries, regions and the world. URL: <https://forbes.ua/money/velika-ekonomichna-perebudova-25082023-15642> (Accessed 27.03.2024) (in Ukr.).
10. Morozova, A.G. The influence of cross-border cooperation on the development of small and medium-sized business. Odesa National University of Economics. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/62.pdf> (Accessed March 23, 2024) (in Ukr.).
11. Zaparanyuk, R.V. Every year, more than 12% of all horticultural products of the state are produced in Bukovina. URL: <https://bukinfo.com.ua/ekonomika/shchorichno-na-bukovyni-vyroblyayetsya-onad-12-vsiyeji-produkciji-sadivnytva-derzhavy-na-1-mlrd-grn-chastyna-yakoji-eksportuyetsya-do-yevropy-ta-blyzkogo-shodu-zaparanyuk> (Accessed March 23, 2024) (in Ukr.).

УДК 351.824.1:330.3-021.387"364"

JEL Classification: L69, O11, R10

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2024-1.93.04>

Галина Долга, к.е.н., доцент,
<https://orcid.org/0000-0003-2926-8505>
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Чернівці

ОСНОВНІ ЧИННИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. В умовах війни у підприємств виникає безліч проблем, пов'язаних не тільки з утриманням високих економічних показників, а й самою можливістю залишитися на ринку. Питання забезпечення сталого розвитку підприємств набувають особливої актуальності, оскільки чим вища стійкість підприємства, тим менший ризик виникнення незапланованих результатів роботи. Ефективне використання механізмів сталого розвитку дає змогу підприємству не тільки адаптуватися до негативного впливу зовнішнього середовища, а й постійно розвиватися.

Мета дослідження – визначення основних чинників сталого розвитку промисловості України в умовах війни.

Методологія. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: фундаментальні положення менеджменту, формальної логіки; загальнонаукові теоретичні методи узагальнення, порівняння, що передбачає послідовний та структурний аналіз базових термінів і понять (під час дослідження суті та змісту